

УДК 378.147:811.124:614:253

DOI 10.11603/m.2414-5998.2022.2.13272

I. I. ВоронаORCID <https://orcid.org/0000-0002-9118-9456>

ResearcherID Q-4691-2016

Г. Я. КітураORCID <https://orcid.org/0000-0001-7271-6364>

ResearcherID Q-5784-2016

*Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України***ЛАТИНСЬКІ КРИЛАТІ ВИСЛОВИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ****I. I. Vorona, H. Ya. Kitura***I. Horbachevsky Ternopil National Medical University***LATIN SAYINGS AS A SOURCE OF PROFESSIONAL AND COMMUNICATIVE CULTURE FORMATION IN MEDICAL SPECIALISTS**

Анотація. У статті розкривається вплив латинських крилатих висловів на формування професійно-комунікативної культури студентів-медиків. В умовах інтеграції України у світовий та європейський освітній простір підвищуються вимоги до культури професійного мовлення особистості, що зумовлює актуалізацію проблеми формування професійно-комунікативної культури студентів медичних закладів вищої освіти. Культура професійного мовлення медика забезпечує психологічний комфорт спілкування, повагу та ввічливість у співрозмовників. Мистецтво спілкування завжди вважалося органічною складовою частиною професіоналізму людини. Сьогодні існує необхідність подолання недоліків мовної культури та потреба формування професійно-комунікативної культури студента-медика, який повинен стати носієм вихованості, освіченості та інтелігентності. Працівник медичної сфери зобов'язаний відповідати вимогам сучасного інформаційного середовища, адже рівень володіння професійною інформацією та мовленнєвою культурою забезпечує професійну конкурентоспроможність медика.

Основна увага у статті акцентується на засвоєнні студентами латинських крилатих висловів під час вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія». Додаткове змістове навантаження крилатих висловів пов'язане із певним історичним періодом. Латинські пам'ятки словесного мистецтва, історії, науки та культури виникли в античному Римі й дотепер вражають своєю досконалістю. Фахівці сфери медицини набувають професійної компетентності через здобуті професійні знання, ерудицію, культуру поведінки та культуру мовлення. Сконденсована в латинських висловах народна мудрість передає багатогранність людських взаємин. Ключовою позицією змісту дослідження є висновок про те, що від творчості, професійної майстерності, високої ерудиції залежать успіхи у вирішенні завдань становлення майбутніх фахівців. З'ясовано, що використання латинських крилатих висловів на заняттях латинської мови розвиває мовленнєві навички та вміння, забезпечує можливість давати оцінку, висловлювати власну думку і сприяє саморозвитку та самоактуалізації студентів-медиків.

Ключові слова: професійно-комунікативна культура; латинська мова; латинські крилаті вислови; латинські афоризми.

Abstract. The article deals with the influence of Latin sayings on the formation of the professional and communicative culture of medical students. In the context of the integration of Ukraine into the world and European educational space, the requirements for the culture of professional speech of the person are increased; this phenomenon leads to actualization of the problem of the professional and communicative culture formation in students of medical educational institutions of higher education. The culture of professional speech of a doctor promotes psychological comfort of communication, appropriate respect and politeness among interlocutors. The art of communication has always been considered an organic component of human professionalism. Today, there is a necessity to overcome the shortcomings of language culture and the need to form a professional and communicative culture of a medical student, who should become a carrier of education, training and intelligence. An employee of the medical field is obliged to meet the requirements of the modern information environment, because the level of possession of professional information and communicative culture ensures the professional competitiveness of a doctor.

The main attention of this article is concentrated on students' mastering of Latin sayings during the study of the discipline "Latin language and medical terminology". The additional content load of these sayings is associated with a certain historical period. Latin monuments of verbal art, history, science and culture appeared in ancient Rome and impress with their perfection till the present day. Specialists in the field of medicine gain professional competence through acquired professional knowledge, erudition, culture of behaviour and culture of communication. Folk wisdom, which is concentrated in Latin sayings, conveys the multifaceted nature of human relation-

© I. I. Vorona, G. Ya. Kitura

ships. The key position of the research content is the conclusion that success in solving the tasks of becoming future specialists depends on creativity, professional skills, and high erudition. The practical usage of Latin sayings in Latin language classes develops speech skills and abilities, provides an opportunity to evaluate and express own opinions, promotes self-development and self-actualization of medical students is clarified in this article.

Key words: professional and communicative culture; Latin language; Latin sayings; Latin aphorisms.

Вступ. Реалізація інтегрованого підходу до збереження здоров'я людей і надання медичної допомоги населенню потребує спеціалістів із високим рівнем професійної культури, здатних до конструктивного вирішення фахових завдань. Під час навчання у медичних закладах вищої освіти необхідно забезпечити культурний і духовний розвиток особистості, засвоєння змісту навчання, який завершується здобуттям певної кваліфікації. Сьогодні професійна освіта поступово перестає бути виключно процесом підготовки людини лише до фахової діяльності. Її призначення все більше полягає у виконанні певної сукупності гуманістичних завдань, формуванні й розвитку особистості, вихованні загальної культури, духовності, морально-етичних принципів і тверджень. Саме тому важливо формувати у студентів професійно-комунікативну культуру як важливий фактор розвитку та становлення професійних якостей особистості.

Увага до латинських крилатих висловів, фразеологізмів та їх ролі у мовній підготовці майбутніх медиків зумовлена тим фактом, що сучасний розвиток суспільства вимагає від медичних працівників вирішення низки професійних та мовленнєвих (комунікативних) завдань. Розв'язати такі завдання можуть лише такі випускники медичних закладів вищої освіти, які мають високий рівень фахової підготовки, здатні спілкуватися на професійному рівні, а саме володіти фаховою термінологією як у рідній мові, так і демонструвати знання латинської медичної лексики, розуміти значення її впливу на сучасну медичну терміносистему.

Вивченню професійної культури майбутніх спеціалістів різних професій присвячені наукові праці В. П. Андрущенко, Г. А. Балла, М. Г. Бойко, А. Г. Видри, А. В. Винеславської, Н. І. Волошко, І. А. Зязюна, Е. А. Климова, А. В. Просфори, В. В. Рибалки, С. О. Сисоєвої.

Мета статті – висвітлити питання впливу латинських крилатих висловів античності на формування професійно-комунікативної культури фахівця медичної галузі.

Теоретична частина. Ефективними шляхами формування професійної культури майбутніх спеціалістів є організація цілісного навчально-

виховного процесу і його орієнтація на розвиток усіх компонентів професійної культури; структурування змісту професійної підготовки на основі нерозривного зв'язку із засвоєнням соціально-гуманітарних та професійно-орієнтованих предметів; формування фахових якостей. Серед важливих рис високоефективної професійної підготовки студентів виділяють основні складові рівні фахової культури майбутнього спеціаліста, якими є: професійна грамотність, професійна компетентність, мотиваційно-ціннісний та емоційно-чуттєвий компоненти. Необхідно враховувати, що ці складові професійної культури в цілому взаємопов'язані, а міжкомпонентні зв'язки взаємообумовлені.

Культура медичного фахівця поєднує культуру поведінки, комунікативну культуру, культуру обслуговування пацієнтів, організаційну культуру тощо. Очевидно, що ці елементи пов'язані з професійною етикою, тому вважаємо за доцільне надалі вести мову про професійно-комунікативну культуру медичного фахівця.

У своїх дослідженнях Ю. Орел-Халік зазначає, що підготовка майбутніх фахівців-медиків до належного виконання ними професійних завдань передбачає володіння культурою спілкування на високому рівні. Культура професійного спілкування стає однією з найважливіших проблем у підготовці майбутніх фахівців [5].

У розумінні комунікативної культури студентів медичних закладів вищої освіти Н. Касевич вбачає сукупність професійних якостей, моральних цінностей і комунікативних умінь майбутнього лікаря, що реалізуються під час спілкування. Так, до професійно-комунікативних якостей науковець відносить: професійну ерудицію, спостережливість, здатність до логічного осмислення діагностичних і лікувальних маніпуляцій, тактовність, обачність; моральними цінностями вважає: толерантність, чуйність, ввічливість, привітність, співчуття, доброзичливість; комунікативними вміннями: вміння спілкуватися з пацієнтами, рідними пацієнта, колегами, підлеглими та адміністрацією [2, с. 19].

У діяльності лікаря комунікативна компетентність обумовлює ефективність спілкування з пацієнтами, їхніми родичами, колегами. Це така

комунікативна взаємодія, яка сприяє успішному вирішенню проблем учасниками комунікації; забезпечує досягнення цілей спілкування з оптимальними витратами і приводить до досягнення взаєморозуміння між співрозмовниками [9].

Оволодіння мистецтвом слова є важливою умовою успішного впливу на пацієнтів, потужним засобом профілактики та лікування захворювань. Відомий давньогрецький учений Гіппократ вважав, що супутником лікаря у професійній діяльності має бути ввічливість, оскільки суворість сприяє виникненню бар'єрів між лікарем та пацієнтом [4, с. 54].

Найважливішими серед комунікативних якостей майбутніх лікарів О. Корж вважає гнучкість спілкування, емпатійність та рефлексивність, від рівня сформованості яких залежить характер стосунків між лікарем і пацієнтом. Гнучкість у спілкуванні науковець співвідносить із майстерним володінням мовою, здатністю до самовираження у спілкуванні залежно від ситуації. Емпатійність, як зазначає автор, забезпечує конструктивну взаємодію між лікарем та пацієнтом, сприяє позитивним змінам у формуванні особистості. Рефлексія як процес осмислення людиною її відносин із соціальним світом є джерелом внутрішнього досвіду і засобом самопізнання, універсальним механізмом саморозвитку, необхідною основою особистісного зростання [3].

У своїх працях А. Плахотнік і Ю. Юсеф стверджують, що важливою ознакою культурної особистості мають бути лінгвістичні знання, котрі забезпечують мовленнєву гнучкість, мобільність мовця, уміння переходити з одного стилю спілкування на інший залежно від ситуації спілкування та реакції аудиторії на неї. Завдяки цьому виявляються важливі принципи риторики: залежно від мети обирають відповідні засоби, залежно від ситуації спілкування відбувається перебудова мовлення (його композиція, інтонація тощо) [7].

На нашу думку, професійно-комунікативна культура майбутніх медиків включає: професійні та спеціальні знання, уміння, навички; здатність функціонувати в соціумі з урахуванням позицій інших людей; можливість вступати до комунікації з метою бути зрозумілим; здатність вільно володіти мовою конструктивного діалогу; вміння правильно й доступно формулювати професійну думку та суспільно-громадську позицію, особистісне самовираження медичного працівника.

Професія лікаря – лінгвоактивна професія. Слово або мова для лікаря має дуже важливе значення.

На необхідність вдосконалення мови засобом цілеспрямованого навчання писали ще великі мудреці стародавньої Греції та Риму. Таланту цілющого слова лікаря надавали великого значення з глибокої давнини: *Medicus nihi aliud est, quam animi consolatio* (Лікар – не що інше, як розрада для душі), *Medicus philosophus est; non enim multa est inter sapientiam et medicinam differentia* (Лікар – це філософ, адже немає великої різниці між мудрістю і медициною).

Зміст культурологічної спрямованості навчального матеріалу – одна з важливих умов формування професійно-комунікативної культури у студентів. Послідовність, структурованість, забезпечення свідомого засвоєння навчального матеріалу студентами є важливими чинниками формування професійної культури. Фахова підготовка повинна бути організована таким чином, щоб з першого курсу формувати не стихійне, а цілеспрямоване, системне використання змісту культурологічної спрямованості в процесі фахової підготовки, інтерактивних методів, які б формували професійну культуру з позиції навчально-пізнавальної діяльності майбутнього лікаря та його майбутньої професії.

Вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» сприяє формуванню професійно-комунікативної культури майбутнього лікаря у процесі фахової підготовки, посилює спрямованість студентів на здобуття культурологічних знань і вмінь та забезпечує розуміння студентами наявної залежності між ефективною професійною діяльністю та належним рівнем професійно-комунікативної культури.

Знання латинської мови сприяє розширенню загальноосвітнього світогляду людини, розвиває логічне мислення та загальну мовознавчу обізнаність. Латинська мова з лінгвістичної точки зору має статус мертвої, оскільки нею ніхто не спілкується і вже немає людей, для яких вона була б рідною, розмовною, проте вона пережила тисячоліття і стала основою багатьох сучасних живих європейських мов. Латинська мова збереглася у старовинних текстах, крилатих висловах як невичерпна скарбниця людської мудрості та нетлінних істин.

Латинська мова є одним із найважливіших джерел інформації про майбутню професійну лексику лікаря, а вивчення латинських крилатих висловів на практичних заняттях викликає цікавість студентів до вивчення предмета, а значить оптимізує навчальний процес. Опановуючи латинську медичну термінологію та латинські афоризми, студент не

лише підвищує свій загальнокультурний рівень, а й забезпечує професійно-комунікативну культуру.

Завдання викладача латинської мови – активізувати пізнавальну діяльність студента в процесі вивчення нового лексичного та граматичного матеріалу, зокрема анатомічних, гістологічних, фармацевтичних та клінічних термінів. Засвоєння латинської мови дуже складно уявити без спроби вивчити й витлумачити той різноманітний і різноплановий фразеологічний та лексичний матеріал, що традиційно об'єднується терміном «латинські крилаті вислови», які передалися через тисячолітню історію людського буття і висвітлюють нам точність, ясність, глибину суджень, досвід, мудрість. Читаючи художню, наукову чи суспільно-політичну літературу, зустрічаємо латинські крилаті вислови без перекладу й пояснення, навіть у виданнях, що розраховані на масового читача. Вислови, пов'язані з основною цінністю – здоров'ям та методами його збереження, передалися до наших часів з античності завдяки латинській мові, яка зберегла їх крізь тисячоліття в автентичному вигляді або із заміною компонентів, розширенням або звуженням обсягу, наповненням новими відтінками значень [1, с. 34].

Вивчення латинських крилатих виразів сприяє підвищенню мотивації студентів до вивчення латинської мови, адже кожен лікар повинен знати та грамотно використовувати медичну термінологію у професійній діяльності, на наукових конференціях та симпозіумах. Доречний латинський вислів прикрашає мову, виступ, а сам автор виявляє ерудицію і фахову освіченість. Однозначно можна стверджувати, що знання латинської мови необхідне кожній освіченій людині. Видатний римський філософ і діяч Цицерон написав: “*Non enim tarn praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire*” (Не так славно знати латинську мову, як соромно її не знати).

Латинські крилаті вирази конденсують величезний фонд думок, емоцій, людського досвіду, виражаючи їх в афористичній, лаконічній, високомайстерній формі. Їх дуже багато, усі знати й пам'ятати неможливо, але не знати їх зовсім немислимо, тому що вони стали невід'ємною частиною скарбниці людського духу, прекрасною сторінкою загальнолюдської культури [6, с. 281].

Латинські крилаті вислови найчастіше відображають основи людського світогляду, моральні та етичні приписи, формують засади професійної діяльності, передають слушні поради, міркування та думки. Саме тому знання латинських афоризмів має велике значення для формування професійно-комунікативної культури майбутніх

студентів-медиків [8]. Крилаті вислови вражають своїми влучними спостереженнями над життям, здоров'ям, хворобами, смертю, вадами людини.

Щоб стати кваліфікованим спеціалістом, майбутньому лікарю потрібно пройти тернистий шлях – “*Per aspera ad astra*” (Через терни до зірок). Терни у численних згадках є символом мучеництва, фізичних і духовних страждань. Значення цього вислову полягає в тому, щоб людина розуміла зміст життя, яке може бути не лише безхмарним, а й повним нещастя, перешкод, тяжких переживань. Проте це шлях до зірок.

У численних висловах передається думка, що справжнє щастя і успіх можуть оцінити лише ті, хто пройшов через труднощі: “*Absque labore gravi non venit ulla seges*” (Без важкої праці посіви не зійдуть); “*Non laborare hominem non decet*” (Життя без праці не личить людині); “*Omne initium difficile est*” (Кожен початок важкий); “*Dulcia non novit, qui non gustavit amara*” (Той не пізнав солодкого, хто не спробував гіркого); “*Difficilia quae pulchra*” (Прекрасне дається нелегко); “*Parit patientia palmam*” (Пальмову гілку здобувають терпінням).

Афоризми філософського змісту вказують, що кожна людина може досягнути того, чого хоче: “*Sol omnibus lucet*” (Сонце світить всім); “*Animus hominis quidquid sibi imperat, obtinet*” (Людський розум чого б собі не наказав, того й досягне); “*Nihil non potest fortis animus*” (Немає нічого, чого б не зміг [досягти] сильний духом).

Із давнини до нас доносяться латинські висловлювання про медицину, сказані видатними людьми: “*Medicina fructuosior ars nulla*” (Медицина плідніша від інших наук) (Пліній); “*Medicina soror philosophiae*” (Медицина – сестра філософії) (Демокрит); “*Medicus nihil aliud est, quam animi consolatio*” (Лікар є не що інше, як утіха для душі) (Петроній). У М. Пирогова в «Севастопольських листах та спогадах» є рядки: У клініці перед входом був вдавнений у стіну хрест з надписом “*Per crucem ad lucem*” (Через хрест до світла). Трохи далі, на іншій стіні був надпис: “*Medice, cura te ipsum*” (Лікар, вилікуй себе сам).

Відомий вислів Гіппократа “*Quae medicamenta non sanat, ferrum sanat; quae ferrum sanat ignis sanat. Quae vero ignis non sanat, insanabilia reputari oportet*” – «Що не лікують ліки, то лікує залізо, що не лікує залізо – лікує вогонь. Те, чого навіть вогонь не лікує – невиліковне» сучасні лікарі співвідносять із трьома такими методами лікування, як: лікарськими засобами (medicamenta), хірургічний (ferrum) і про припікання (ignis).

В афінській, римській, візантійській системах, в епоху Відродження, у період Нового часу (XVIII–XIX ст.) існував ідеал фізичної і моральної досконалості – калокагатія, що поєднує гарне з добрим. Латинські вислови сформували ідеал фізичної досконалості: “*Convenientia personae suprema lex*” (Гармонія особистості – найвищий закон); “*Fabricando fabricamur*” (Творячи, ми творимо самих себе); “*Nocte dieque labora: non datur e terris mollis ad astra via*” (Працею удень і вночі: не дано [нам] легких шляхів від землі до зірок); “*Valetudo bonum optium*” (Здоров’я – найвище благо).

Значна частина латинських висловів присвячена гармонійному фізичному розвитку людини, її здоров’ю та хворобам, тобто у них зібрані думки народу про спосіб життя, користь або шкідливість тих чи інших звичок. Чимало з них стали еталоном поведінки багатьох людей, які хочуть бути здоровими і щасливими.

Про здоровий спосіб життя йде мова у таких висловах: “*Corpora iuvenum labore firmatur*” (Тіла юнаків зміцнюються працею); “*Hygiena amica valetudinis*” (Гігієна – подруга здоров’я); “*Mens sana in corpore sano*” (У здоровому тілі – здоровий дух) (Ювенал); “*Bona valetudo melior est quam maxima divitiae*” (Добре здоров’я краще за найбільше багатство); “*Somnus recreat vires*” (Сон відновлює сили); “*Non est census supersalutis corporis*” (Немає нічого ціннішого за здоров’я); “*Summum bonum medicinae sanitas*” (Найвище благо медицини – здоров’я).

Вміння бути активним і хоробрим у житті передають наступні вислови: “*Faber est suae quisque fortunae*” (Кожен є ковалем своєї долі) (Аппій Клавдій); “*Fortes fortuna adiuvat*” (Хоробрим доля допомагає); “*Non progrēdi est regrēdi*” (Не йти вперед – значить йти назад); “*Virtus gloriam parit*” (Мужність породжує славу) (Гомер, Іліада, пісня IV).

В афоризмах вказується про вплив способу життя на здоров’я людини та методи лікування: “*Deest remedii locus ubi, quae vitia fuerunt, mores fiunt*” (Немає місця лікам там, де те, що вважалося пороком, стає звичаєм); “*In vino veritas, in aqua sanitas*” (Істина у вині, здоров’я у воді); “*Nihil aeque sanitatem impedit, quam remediorum crebra mutatio*” (Ніщо так не заважає здоров’ю, як часта зміна ліків); “*Diagnosis bona – curatio bona*” (Хороший діагноз, хороше лікування); “*Medicamenta heroica in manu imperiti sunt, ut gladius in dextra furiosi (in dextra manu)*” (Сильнодіючі ліки в руці недосвідченого, як спис у правиці (у правій руці) божевільного); “*Morbi non eloquentia, sed remediis*

curantur” (Хвороби лікуються не красномовством, а ліками); “*Optimum medicamentum quies est*” (Спокій найкращі ліки); “*Sublata causa, tollitur morbus*” (З усуненням причини усувається хвороба).

Висококваліфіковані лікарі-хірурги вживають латинські вислови, присвячені хірургії: “*Chirurgiae effectus inter omnes medicinae partes evidentissimus*” (Результативність хірургії серед інших галузей медицини найбільш очевидна); “*Chirurgus curat manu armata*” (Хірург лікує озброєною рукою); “*Chirurgus mente prius et oculis agat, quam armata manu*” (Нехай хірург спочатку діє розумом і очима, ніж озброєною рукою); “*Gravia graviores curam exigent pericula*” (Серйозні загрози потребують іще більш серйозного лікування); “*Loco dolenti*” (У больовій точці); “*Ubi pus, ibi evacua*” (Де гній, там очищуй); “*Ultima ratio*” (Останній засіб).

Отже, кожному лікарю ніколи не слід забувати, що “*Quidquid agis, prudenter agas et reprice finem*” (Що б ти не робив, роби з розумом і передбачай результат).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, професійно-комунікативна культура є невід’ємною частиною фахової діяльності індивіда, бо саме вона відображає особистісні якості фахівця, за допомогою яких він самостійно й ефективно реалізовує завдання професійної діяльності. Сформованість професійно-комунікативної культури у фахівця свідчить про його теоретичну та практичну готовність до здійснення ефективної професійної діяльності, що вимагає встановлення регулярних комунікативних контактів з іншими співробітниками. У щоденному спілкуванні висловлені думки, звернені до інших людей, демонструють мовленнєву характеристику медичного фахівця, його ідіолект. З мовцем, у якого багата й колоритна мова, легко спілкуватися, тому майбутньому лікарю потрібно працювати над своїм мовленням, зокрема, використовуючи латинські крилаті вислови, вникати у глибинний зміст слів. Латинські крилаті вислови дуже точно виражають суть медичної діяльності. Медичний працівник повинен налаштуватися на посилену працю, систематичну роботу над собою та досягнення результатів, влучно й доречно по-слуговуватися мовленнєвими конструкціями. Через знання латинських висловів можна глибинно пізнати сутність буття, сформувані на початку професійної діяльності свою мету і йти до неї. Постійне пізнання, осмислення і засвоєння знань дають добрі результати у професії майбутніх працівників охорони здоров’я.

Використання латинських крилатих висловів роз-

виває мовленнєві навички та вміння, які надають можливість давати оцінку, висловлювати власну думку за допомогою фахових лексем, сприяють саморозкриттю та самоактуалізації студентів-медиків, підвищують кваліфікацію майбутніх лікарів і надають можливість для міжнародної фахової мовленнєвої діяльності.

Розглянуті теоретичні та практичні аспекти

Список літератури

1. Біблійна мудрість у латинських афоризмах українською та англійською мовами : наук.-навч. посіб. / Ю. Цимбалюк, Й. Кобів, Л. Смурова, Л. Латун. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 410 с.
2. Касевич Н. М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник / Н. М. Касевич. – К. : Інститут культурології АМУ, 2009. – 184 с.
3. Корж О. Ю. Комунікативні якості майбутніх лікарів [Електронний ресурс] / О. Ю. Корж // Науковий вісник Донбасу. – 2011. – № 3. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2011_3_11.pdf.
4. Кубіцький С. О. Особливості професійної комунікативної взаємодії майбутніх медпрацівників / С. О. Кубіцький, Н. В. Неділька // Вісник Національної академії оборони. Питання педагогіки. – 2010. – № 2 (15). – С. 53–55.
5. Орел-Халік Ю. В. Формування культури професійного спілкування майбутніх лікарів засобами іноземної

References

1. Tymbaliuk, Yu., Kobiv, Y., Smurova, L., & Latun, L. (2003). *Bibliina mudrist u latynskyykh aforyzmayh ukrain-skoiu ta anhliiskoiu movamy [Biblical wisdom in Latin and English]*. Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
2. Kasevych, N.M. (2009). *Medsestrynska etyka i deontolohiia [Nursing ethics and deontology]*. Kyiv: Instytut kulturolohii AMU [in Ukrainian].
3. Korzh, O.Yu. (2011). *Komunikatyvni yakosti maibut-nikh likariv [Communicative qualities of future doctors]*. *Naukovyi visnyk Donbasu – Scientific Bulletin of Donbas*. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2011_3_11.pdf [in Ukrainian].
4. Kubitskyi, S.O. (2010). *Osoblyvosti profesiinoyi komu-nikatyvnoyi vzaiemodii maibutnikh medpratsivnykiv [Peculiarities of professional communicative interaction of future medical workers]*. *Visnyk Natsionalnoi akademii oborony. Pytannia pedahohiky – Bulletin of the National Defence Academy. Issues of Pedagogy*, 2(15), 53-55 [in Ukrainian].

використання латинських крилатих висловів як ефективної методики формування професійно-комунікативної культури фахівців медичної галузі, безумовно, не вичерпують глибину форм і методів фахової майстерності. Багато питань удосконалення та впровадження тенденцій фахової комунікації в систему вищої освіти чекають своєї розробки як у теоретичній, так і в практичній площинах.

6. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я та приказки / Ю. В. Цимбалюк. – К., 1990. – 116 с.
7. Юсеф Ю. В. Гуманітаризація освіти у процесі підготовки майбутніх лікарів до професійної комунікації [Електронний ресурс] / Ю. В. Юсеф, А. М. Плахотнік. – Режим доступу : nvd.luguniv.edu.ua/archiv/.../12uuvdpk.pdf.
8. Kolodnytska O. D. Latin phraseological fund as a source of developing future physicians' lexical competence / O. D. Kolodnytska, H. B. Palasiuk, I. I. Vorona // *Медична освіта*. – 2020. – № 1. – С. 41–44.
9. Vorona I. I. Professional culture in the context of future doctor training / I. I. Vorona, I. A. Prokop // *Медична освіта*. – 2020. – № 1. – С. 117–121.

5. Orel-Khalik, Yu.V. *Formuvannia kultury profesiinoho spilkuvannia maibutnikh likariv zasobamy inozemnoi movy [Formation of the professional communication culture of future doctors by means of a foreign language]*. Retrieved from: www.nbuv.gov.ua/portal/.../P2312_59.pdf [in Ukrainian].
6. Tymbaliuk, Yu.V. (1990). *Latynski pryslivia ta prykazky [Latin proverbs and sayings]*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Yusef, Yu. V., & Plakhotnik, A.M. *Humanitaryzatsiia osvity u protsesi pidhotovky maibutnikh likariv do profesiinoyi komunikatsii [Humanization of education in the process of future doctors training for professional communication]*. Retrieved from: nvd.luguniv.edu.ua/archiv/.../12uuvdpk.pdf [in Ukrainian].
8. Kolodnytska, O.D. (2020). Latin phraseological fund as a source of developing future physicians' lexical competence. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 41-44.
9. Vorona, I.I., & Prokop, I.A. (2020). Professional culture in the context of future doctor training. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 117-121.

Отримано 01.09.22
Рекомендовано 06.09.22

Електронна адреса для листування: voronai@tdmu.edu.ua